

MUKADDİME

Cilt: 14 · Özel Sayı: 1 · Yıl: 2023
Klasikten Moderne Aşk Mefhumu
e-ISSN: 2459-0711

MUKADDİME

e-ISSN: 2459-0711
Cilt 14, Özel Sayı 1, Bahar 2023
Volume 14, Special Issue 1, Spring 2023

Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Adına Sahibi
Owner on Behalf of Mardin Artuklu University, the Institute of Graduate Studies
Prof. Dr. İbrahim Özçoşar

Editör | Editor
Dr. Öğr. Üyesi Caner Yelbaşı

Sayı Editörleri | Issue Editors
Prof. Dr. Yunus Cengiz, Doç. Dr. Ahmet Kırkan

Editör Kurulu | Editorial Board

Prof. Dr. Beyhan Kanter (Mardin Artuklu Üni.)	Doç. Dr. Ziya Polat (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Julian Rentsch (Johannes Gutenberg Uni. Mainz)	Doç. Dr. Seven Erdoğan (Rize, Recep Tayyip Erdoğan Üni.)
Prof. Dr. Petr Kucera (Hamburg Üni.)	Doç. Dr. Süleyman Şanlı (Mardin Artuklu Üni.)
Prof. Dr. Ömer Bozkurt (Mardin Artuklu Üni.)	Doç. Dr. Ahmet Kırkan (Mardin Artuklu Üni.)
Doç. Dr. Halis Sakız (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Öğr. Üyesi Devrim Ertürk (Dokuz Eylül Üni.)
Doç. Dr. Hayrullah Acar (Mardin Artuklu Üni.)	Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Kılıç (Ankara Sosyal Bilimler Üni.)

Redaksiyon | Redaction

Türkçe: Arş. Gör. Büşra Ataker, Arş. Gör. Bahar Yılmaz

İngilizce: Dr. Öğr. Üyesi Caner Yelbaşı

Mizanpaj ve Tasarım: Arş. Gör. Erdem Meraklı

İletişim | Correspondence

Mardin Artuklu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Enstitüler Binası (İslami İlimler Fakültesi Yanı) 3. kat Diyarbakır Yolu 5. Km Kampüs Yerleşkesi-MARDİN
Tel: + 90 482 213 4002

Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime>, mukaddimedergisi@gmail.com

Mukaddime, Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından altı ayda bir bahar (Mayıs) ve güz (Kasım) dönemlerinde yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergide yer alan yazıların her türlü içerik sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergideki yazılar izin alınmadan kısmen ya da tamamen başka bir yerde yayınlanamaz. Mukaddime; ULAKBİM TR Dizin, EBSCO, Index Islamicus, DOAJ, ASOS Sosyal Bilimler İndeksi, İSAM, IdealOnline, SOBİAD vb. indeks ve veri tabanlarında yer almaktadır.

Mukaddime is an international biannual peer-reviewed journal which is published in Spring (May) and in Autumn (November) by Mardin Artuklu University's Institute of Graduate Studies. The whole responsibility of opinions expressed in Journal solely belong to their authors. The texts that are published by journal are not allowed to be published partially or entirely without permission. Mukaddime; is located at the ULAKBİM TR Dizin, EBSCO, Index Islamicus, DOAJ, the ASOS Social Sciences Index, İSAM, IdealOnline, SOBİAD etc. database.

Danışma Kurulu | Advisory Board*

Prof. Dr. Abdullah Ekinci (Harran Üni.)	Prof. Dr. M. Sait Özervarlı (Yıldız Teknik Üni.)
Prof. Dr. Adnan Demircan (İstanbul Üni.)	Prof. Dr. Mahmut Atay (Selçuk Üni.)
Prof. Dr. Ahmet Ağırakça (Mardin Artuklu Üni.)	Masoud Jaafari Dehaghi (University Of Tehran)
Prof. Dr. Ahmet Kankal (Yıldırım Beyazıt Üni.)	Assist. Prof. Mateo Mohammad Farzaneh (Northeastern Illinois Uni.)
Prof. Dr. Ahmet Yaşar Ocak (Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üni.)	Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez (İstanbul Üni.)
Prof. Dr. Ali Murat Yel (Marmara Üni.)	Prof. Dr. Mehmet Özdemir (Ankara Üni.)
Prof. Dr. Ayhan Bıçak (İstanbul Üni.)	Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan (Yıldırım Beyazıt Üni.)
Prof. Dr. Aynur Özfrat (Mardin Artuklu Üni.)	Prof. Dr. Nüket Esen (Boğaziçi Üni.)
Prof. Dr. Erdoğan Boz (Eskişehir Osmangazi Üni.)	Doç. Dr. Oktay Özel (Bilkent Üni.)
Prof. Dr. Erica C.d. Hunter (Soas Uni.)	Prof. Dr. Ömer Aytaç (Fırat Üni.)
Prof. Dr. Feridun M. Emecen (İstanbul 29 Mayıs Üni.)	Prof. Dr. Ömer Türker (Marmara Üni.)
Prof. Dr. İbrahim Özçoşar (Mardin Artuklu Üni.)	Prof. Dr. Recep Şentürk (İbn Haldun Üni.)
Prof. Dr. İlhami Güler (Ankara Üni.)	Prof. Dr. Richard Foltz (Concordia Uni.)
Prof. Dr. İlhan Kutluer (Marmara Üni.)	Prof. Dr. Saim Savaş (Uşak Üni.)
Prof. Dr. İrfan Aycan (Ankara Üni.)	Doç. Dr. Salih Akın (Université De Rouen)
Doç. Dr. İrfan Yıldız (Dicle Üni.)	Prof. Dr. Sami Şener (Doğuş Üni.)
Prof. Dr. Julian Rentzsch (Johannes Gutenberg Uni.)	Prof. Dr. Şinasi Gündüz (İstanbul Üni.)
Prof. Dr. Kadir Canatan (İstanbul Sabahattin Zaim Üni.)	Prof. Dr. Turan Karataş (Karamanoğlu Mehmet Bey Üni.)
Prof. Dr. Kayhan Delibaş (Adnan Menderes Üni.)	Prof. Dr. Vahap Özpolat (Mardin Artuklu Üni.)

* Ada göre alfabetik sıra | In alphabetical order by name

MUKADDİME

e-ISSN: 2459-0711

MUKADDİME DERGİSİ 2023 YILI, 14. CİLT, 1. ÖZEL SAYI HAKEMLERİ
REFEREES of MUKADDİME in VOLUME 14, SPECIAL ISSUE 1, the YEAR 2023

Prof. Dr. Abdurrahman Adak, Mardin Artuklu Üniversitesi

Prof. Dr. Hayreddin Kızıl, Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Abdulsamet Özmen, Dicle Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet Abdülhadioğlu, Mardin Artuklu Üniversitesi

Doç. Dr. Bekir Mehmetali, Kilis 7 Aralık Üniversitesi

Doç. Dr. İbrahim Tosun, Munzur Üniversitesi

Doç. Dr. Nesim Sönmez, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Doç. Dr. Osman Aslanoğlu, Dicle Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Aslam Jankır, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ceylan Mollamehmetoğlu Çekici, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Eyass Alrashed, İstanbul Aydın Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Halid Halid, Siirt Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Alşibli, Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Kenan Subaşı, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Mitat Çekici, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Osman Özer, Bingöl Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem Çayıldak, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Serpil Koç, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sıracettin Aslan, Mardin Artuklu Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Sinan Cereyan, Dicle Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Ufuk Bircan, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Veysel Başçı, Batman Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Kaplan, Hakkari Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zafer Açar, Bingöl Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Şehmus Kurt, Mardin Artuklu Üniversitesi

İçindekiler | Contents

Makaleler	-	Articles
Serdal Kara		
Bir Aşk Söyleminden Parçalar Işığında Türk Hikâyelerine Kısa Bir Bakış	1	A Brief Overview of Turkish Stories, Guided by Fragments From a Love Discourse
Necip Uyanık		
Kierkegaard'ın Baştan Çıkarıcının Günlüğü'nde Tensel Aşkın Analizi	14	Analysis of Sensual Love in Kierkegaard's The Seducer's Diary
Mehmet Yonat		
Duzimanî û Hîs Analizek li ser Duzimanîya Kurdî-Tirkî	28	Bilingualism and Emotion an Analyses on Kurdish-Turkish Bilingualizm
Adnan Oktay		
İlk Muakkiplerinden Biri Olarak Sultan Veled'de Mevlana İzleri	48	Traces of Mewlana in Sultan Weled as One of the First Followers
Ahmet Abdülhadioğlu		
Klasik Arap Şiirinde Sevgiliye Duyulan Aşk ve Özlemin İfade Edilmesinde Kullanılan İmgeler	66	Images Used to Express Love and Longing for the Beloved in Classical Arabic Poetry
Serpil Koç		
Senâî'nin Tasavvufî Düşüncesinde Aşk Üzerine Bir Değerlendirme: Hadîkatü'l-Hakîka'da "Hub ve Muhabbet" Bahsi	83	Evaluation of Love in Sanai's Sufi Thought: The Discussion of "Hub and Muhabbet" in Hadiqat al Haqıqa
Aslam Jankır		
لغة العشق لدى الشعراء العرب القدماء	107	Love and Affection Language of Old Arabic Poets

Shahab Vali

Eşq di Edebiyata Goranî/Hewramî de:
Mînaka Perîşannameya Mela Perîşanê
Dînewerî

127

Love in Gorani/Hewrami
Literature: The Example of Molla
Parishan Dinawari's Parishanname

Kenan Subaşı

Fesad û Bêbext di Trajedîya Evînê da:
Weku Nimûne Destanên Evînî yên Mêjûyî

148

Deceptive and Deceitful Characters in Folk
Romance who Turn Love into Tragedy

Şehmus Kurt

Evînek û Du Mesnevî: Danberheveke
Naverokî ya Leyla û Mecnûna Sewadî û
Leylâ wû Mecnûna Fuzûlî

177

One Love and Two Mathnawis: A Contetwise
Coparasion Between Sewadî's Leyla and
Mecnun and Fuzuli's Leyla wu Mecnun

Yakup Aykaç

Analîzeke Edebî li ser Muşa'ereya Aşîq û
Maşûq a Rûhî

195

Literary Analysis of Rûhî's Musha'arah Named
'Aşîq and Maşûq

Mitat Çekici

Hâfiz-i Şîrâzî'nin Gazellerinde Aşk
Mefhumunun Değerlendirilmesi

228

Evaluation of the Concept of Love in Hâfiz-i
Şîrâzî's Ghazals

VI

Malik Uğur Dadak

Mesnevî-i Ma'nevî Nûshalarında
Bulunan Dîvân-ı Şems Gazellerindeki
Aşkla İlgili Beyitler

243

Couplets About Love in Divan-i
Shams Ghazals found in Mesnevi-i
Manevi Manuscripts

Mahmoud Shoush

مفردات العشق الصوفي بين التبريزي والرومي

262

Vocabulary of Sufi Love Between Tabrizi
and Rumi

Samer Katea

لواعجُ الحبِّ عند الشاعر محمد مهدي بهاء الدين الصَّيَّادي
الشَّهير بالزَّوَّاس
قراءة في باب (الغراميات) من ديوان (معراج القلوب)

278

A Study on Pain of Love according to the poet
Mohammed Mahdi Baha' Al-Deen Al-Sayyadi, Known as
Al-Rawas: A Reading in the Chapter of Love Stories
from his Dewan Mi'raj Al-Quloub

Değerli Mukaddime Okurları,

Aşk, yaratılıştan insanların/canlıların en temel ve vazgeçilmez ihtiyaçlarından birisi belki de en önemlisi olmuştur. Diğer ihtiyaçlardan farklı olarak sevme, sevilme ve aşk mefhumları, kökleri daha derinde olan, insanın iç dünyasıyla iç içe yüce duygulardır. Aşk Mefhumu, Arapçada sarmaşık ile ilişkilendirilmektedir ki, bu mefhum sarmaşığın sardığı ağacın suyunu emmesi, onu soldurup zayıflatması hatta kurutmasını ifade eder. Aynı şekilde aşırı olan sevgiye de; Âşık'ın maşûk'undan gayri herkes ve her şeyle ilgisini/ilişkisini kestiği, onu sarartıp soldurduğu için bu duyguya Aşk denilmiştir. İslâmî literatürde Aşk, ilâhî ve mecâzî olmak üzere ikiye ayrılmıştır; ancak *İlâhî Aşk*'a ulaşabilmenin de ancak Mecâzî Aşkla olabileceği belirtilmiştir. İlk mutasavvıflardan günümüze kadar Aşk, çeşitli şekillerde ele alınmış ve Aşk'ın getirdiği aşkın/müte'âl hâller, bu hâl(ler)in bir gereği ve yansıması olarak ifade edilmiştir. İnsanın olduğu her yerde ve zamanda varlığı kaim olan Aşk Mefhumu, modern zamanlarda da çeşitli şekillerde ele alınmış ve her zaman onun aşkın/müte'âl hâllerine atıfta bulunulmuştur.

Kültürümüzde çeşitli şekillerde işlenmiş olan *Aşk Mefhumu*, bu özel sayıda çok dilli/diller arası, dinler arası, kültürel/kültürler arası artzamanlı-eşzamanlı olarak ele alınmıştır. *Aşk Mefhumu*, imgeden gerçeğe ve geçmişten geleceğe uzanacak bir seyirle, klasik eserlerden modern eserlere işlenmiştir. Çok dilli ve çok kültürlü *Aşk Tasvîri* ve *Tasavvurları* ile imgeden gerçeğe veya mecazdan hakikate giden süreçteki *Aşk-ın Hâlleri* betimlenmiştir.

Bu özel sayıda farklı disiplinlerden birçok akademisyen katkı sunmuştur. Bir aşk mefhumu mülemması olarak da sayabileceğimiz özel sayıda Serdal Kara "Bir Aşk Söyleminden Parçalar Işığında Türk Hikayelerine Kısa Bir Bakış" adlı makalesiyle Türk hikayelerindeki aşk söylemlerinden örnekler vermiştir. Klasik edebiyat üzerine çalışmalar yapan Adnan Oktay "İlk Muakkiplerinden Biri Olarak Sultan Veled'de Mevlana İzleri" adlı çalışması ile Sultan Veled'de ve Mevlana'daki aşk izlerini karşılaştırmalı olarak vermiştir. Mevlana kendisinden sonraki edebiyatçılar üzerine ciddi etkiler yapmış öncü bir mutasavvıf şairdir. Bu örneklerden birisi de kendi oğludur. Çalışmada Sultan Veled'de aşkın izleri sürülmüştür. İran Edebiyatı üzerine çalışmalar yapan Mitat Çekici "Hâfız-i Şîrâzî'nin Gazellerinde Aşk Mefhumunun Değerlendirilmesi" adlı makalesiyle Hâfız'ın gazellerinden örnekler vermiştir. İran Edebiyatı'nda aşk denilince akla ilk gelen şairlerden birisi olan Hâfız, kullandığı imgeler ve dil ile sadece İran'da değil çevresindeki edebiyatlar üzerinde de önemli etkiler yapmıştır. Aşk mefhumunun felsefi boyutunu irdelemeye çalışan Necip Uyanık ise varoluşçu bir filozofun gözüyle aşkı anlatmaya çalışmıştır. Uyanık "Kierkegaard'ın Baştan Çıkarıcının Günlüğü'nde Tensel Aşkın Analizi" adlı makalesiyle varoluşçu bir filozof olan Kierkegaard'da tensel aşkın özelliklerini vermiştir. Malik Uğur Dadak da İran Edebiyatı üzerine yazmış olduğu "Mesnevî Nüshalarında Bulunan Dîvân-ı Şems Gazellerinde Aşk" adlı makalesiyle *Divân-ı Şems* gazellerinin özelliklerini ele almıştır. Mevlana'nın en bilinen eseri Mesnevi olmasına rağmen, en az onun kadar önemli bir diğer eseri ise gazellerini topladığı *Divan*'ıdır. Dadak çalışmasında bu gazellerden örnekler vermektedir. Serpil Koç ise "Senâî'nin

Tasavvufî Düşüncesinde Aşk Üzerine Bir Değerlendirme: Hadîkatü'l-Hakîka'da "Hub ve Muhabbet" Bahsi" Hakim Senâî örneğinde bir sevgi ve aşk çözümlemesi yapmıştır. Senâî tasavvuf edebiyatının kurucu şairlerinden birisidir. Onun aşk, sevgi, muhabbet gibi kavramlara getirmiş olduğu yorum ve açıklamalar, bu literatürün anlaşılmasında önemlidir. Kürt Edebiyatı alanında çalışmalar yapan Kenan Subaşı "Fesad û Bêbext di Trajedîya Evînê da: Weku Nimûne Destanên Evîna Mêjûyî" adlı çalışmasıyla trajik aşklardaki ihanet kavramını örneklerle incelemiştir. Aynı şekilde Şehmus Kurt ise karşılaştırmalı edebiyata bir örnek teşkil eden makalesinde "Evînek û Du Mesnewî: Danberheveke Naverokî ya Leyla û Mecnûna Sewadî û Leylâ wû Mecnûna Fuzûlî" Fuzulî ve Sewadî'yi Leyla ile Mecnunu mesnevisi bağlamında incelemiştir. Hem Fuzûlî hem de Sewadî Leyla ile Mecnun yazmışlardır. Kurt ise çalışmasında bu iki metni karşılaştırmalı bir şekilde ele almıştır. Klasik Kürt Edebiyatı alanında çalışmalar yapan Yakup Aykaç "Analîzeke Edebî li ser Muşa'ereya Aşiq û Maşûq a Rûhî" adlı makalesinde âşık ve mâşuk atışması üzerinden bir edebi çözümlemeye gitmiştir. Mehmet Yonat "Duzimanîti û Hîss Analîzek li ser Duzimanîya Kurdî-Tirkî" adlı makalesinde aşkı dil bilimsel bir okumaya tabi tutmuştur. Asıl çalışma alanı dil bilim olan Yonat, metinlerdeki aşk kavramlarını his ve iki dillilik özelinde ele almıştır. Shahab Vali ise "Eşq di Edebiyata Goranî/Hewramî de: Mînaka Perîşannameya Mela Perîşanê Dînewerî" makalesinde Kürtçenin Gorani lehçesinin önemli şairlerinden olan Mela Perîşan'ın Perîşanname'sindeki aşk kavramını incelemiştir. Aslam Jankır "Eski Arap Şairlerinin Aşk/Sevgi Dili" adlı makalesinden Arap Edebiyatındaki sevgi dilini ele almıştır. Klasik Arap Edebiyatı'nda aşkı ifade etmek için kullanılan mazmunların ele alındığı çalışmada Jankır önemli noktalara işaret etmektedir. Arap Edebiyatı üzerine yazılmış bir diğer çalışmada ise Samer Katea "er-Revvas lakabıyla Meşhur Şair Muhammed Mehdî Bahaüddîn es-Sayâdî'nin (h. 1220-1287/m. 1805-1870) Divanı "Mi'râcu'l-kulûb"ta yer alan Aşk Hikâyelerindeki "Aşk Acısı" Üzerine Bir İnceleme" adlı makalesinde Arap Edebiyatındaki aşk hikâyelerini ele almıştır. Mahmoud Shoush ise "Tebrizi ve Mevlana Arasındaki Tasavvuf Aşkının Müfredatları" adlı makalesinde Tebrizi ve Mevlana'yı tasavvufî aşk müfredatları incelenmiştir. Son olarak da Arap Edebiyatı üzerine yapmış olduğu çalışmalarla bilinen Ahmet Abdülhadioğlu "Klasik Arap Şiirinde Sevgiliye Duyulan Aşk ve Özlemin İfade Edilmesinde Kullanılan İmgeler" klasik Arap şiirini modern bir okumaya tabi tutmuştur.

Aşk mefhumunun mülemma tarzında çok dilli ve çok renkli bir şekilde kültürler arası bir şekilde incelendiği bu özel sayının, en insani duygulardan birisi olan aşk mefhumunun anlaşılmasına katkı sunması temennisiyle siz okuyucularımıza sunuyoruz.

"Alem eger çi qal dikin, ez dibejim ji derdê işq
Qetlim eger helal dikin, ez dibêjim ji derdê işq"

Şêx Şemseddîne Exlatî

"Aşk imiş her ne var âlemde
İlm bir kıyl u kâl imiş ancak"

Fuzûlî